

طراحی الگوی سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

علیرضا حیدرنژاد، مهدی مقیمی^۲

۴

دوره ۲، شماره ۱، پیاپی ۴
بهار ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۱۰/۲۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۱۲/۰۶

صص: ۶۸-۴۷

شماره اکتبرونیکی: ۳۱۱۵-۸۸۶۲

DOI: 10.22034/syssir.2026.735058

استناد: حیدرنژاد، علیرضا؛ مقیمی، مهدی (۱۴۰۵). طراحی الگوی سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، پژوهش‌های راهبردی گام دوم انقلاب اسلامی، ۲(۴)، ۶۸-۷۰.

چکیده

برابر بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب "نمایش غرب در ترویج سبک زندگی غربی با اعمال حربه‌های مدنظر در قدرت نرم در ایران، زبان‌های بی‌جبران اخلاقی، اقتصادی، دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است". بنابراین هدف این پژوهش دستیابی به الگوی مطلوب سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب و با تأکید بر قدرت نرم می‌باشد. این تحقیق از نظر هدف اکتشافی از نوع توسعه‌ای و از لحاظ ماهیت تحقیق کیفی است، یعنی استخراج داده‌ها، ابعاد و مؤلفه‌ها با روش نظریه داده‌بنیاد استخراج گردید. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه است. یافته‌های پژوهش نشان داد الگوی مستخرج که در مقابل ترویج سبک زندگی غربی به عنوان یک حربه قدرت نرم محسوب می‌شود، شامل چهار بعد یا مضمون فراگیر سبک اسلامی در ارتباط با خود، در ارتباط با خدا، فعالیت‌های فراغتی و سبک سازمانی جهادی و عمل انقلابی است. با توجه به فلسفه و اهداف الگو، برای پیاده‌سازی آن باید راهبردهای لازم برای افزایش سبک زندگی جهادی انقلابی شهروندان در تراز انقلاب اسلامی و مقابله با ناتوی فرهنگی غربی و امریکایی پیش‌بینی گردد که لازمه آن کاربست راهکارهای قانونی، آموزشی، ساختاری و فرهنگی می‌باشد تا از این طریق بتوان فاصله بین وضع موجود و مطلوب را از بین برد.

کلیدواژه‌ها: سبک زندگی، اسلامی ایرانی، قدرت نرم، بیانیه گام دوم انقلاب.

۱. دانشیار جامعه‌شناسی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

alirezahaydarnejad@gmail.com

۲. دانشیار حقوق و جزا و جرم‌شناسی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

مقدمه

پس از پیروزی انقلاب اسلامی دشمنانی که سال‌ها برای جلوگیری از گسترش فرهنگ اسلامی تلاش کرده بودند، به ناگاه با اقلابی عظیم با هویت اسلامی روبرو شدند و از تمام ظرفیت‌های خود برای براندازی نظام مقدس جمهوری اسلامی استفاده کردند. حمایت از جریان‌های جدایی‌طلبانه، تقویت همه‌جانبه مخالفین و منافقین داخلی، تحمیل قدرت، تحریم‌های اقتصادی از جمله این اقدامات بوده است. اما از آنجا که این رویکرد نتوانست برای آن‌ها فایده‌ای داشته باشد، به ناچار استراتژی خود را تغییر دادند. در شرایط کنونی، یکی از استراتژی‌های سیاست خارجی آمریکا برای مقابله با جمهوری اسلامی؛ تغییر هویت اسلامی-ایرانی و سبک زندگی اسلامی مبتنی بر اقدامات غیرنظامی و نرم در کنار تهدید به اقدام نظامی است. همان‌گونه که مقام معظم رهبری در سفری که در سال ۱۳۸۵ به استان سمنان داشتند در دیدار اساتید و دانشجویان با تذکر در مورد ناتوی فرهنگی، فرمودند: «من پری‌روز در روزنامه-البته سه چهار ماه قبل از این، مقاله‌اش را دیده بودم- گزارشی از تشکیل «ناتوی فرهنگی» را خواندم. این بسیار چیز خطرناکی است.. البته حالا هم نیست، سال‌هاست که این اتفاق افتاده است...» (معاونت سیاسی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها: ۳). از طرفی محققان ما اگر پیشرفت همه‌جانبه را به معنای تمدن‌سازی نوین اسلامی در تراز انقلاب اسلامی بگیریم. این تمدن نوین دو بخش دارد: یک بخش، بخش ابزاری است که عبارت است از همین ارزش‌هایی که ما امروز به عنوان پیشرفت کشور، مطرح می‌کنیم. مانند علم، اختراع، صنعت و سیاست، اقتصاد، اقتدار سیاسی و نظامی، اعتبار بین‌المللی، تبلیغ بخش ابزارهای تبلیغ؛ این‌ها همه ابزاری تمدن است؛ وسیله است؛ یک بخش دیگر، بخش متنی و اصلی و اساسی است. اما بخش حقیقی، آن چیزهایی است؛ که متن زندگی ما را تشکیل می‌دهد که همان سبک زندگی است. این، بخش حقیقی و اصلی، تمدن است؛ مثل مسئله خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی، تفریحات، رفتار ما در کار، رفتار ما در دانشگاه، رفتار ما در مدرسه، رفتار ما با پدر و مادر، رفتار ما با همسر، رفتار ما با فرزند، رفتار ما با رئیس، رفتار ما با مرئوس، رفتار ما با پلیس و ...؛ این‌ها بخش‌های اصلی تمدن اسلامی در تراز انقلاب اسلامی است، که متن زندگی انسان است (مقام معظم رهبری، ۹۱/۷/۲۳). پس سبک زندگی اسلامی ایرانی آغاز و مقدمه‌ای برای تمدن‌سازی نوین اسلامی و در نهایت تحقق پیشرفت و توسعه ایرانی-اسلامی است. یکی از مهمترین

دلایل نیاز به تمدن نوین اسلامی، تهاجم فرهنگی غرب و تحمیل سبک زندگی غربی در راستای قدرت نرم است. سبک زندگی با وجود آن‌که یک بحث فرهنگی محسوب می‌شود، نقش و جایگاه مهمی در تمدن‌سازی دارد و باید برای طراحی بنای چنین تمدنی برنامه‌ریزی نمود، بسیاری از مشکلات و مسائل فرهنگی جامعه ناشی از نبود الگو، مبانی نظری و فلسفی و تئوریک در زمینه سبک و سلوک زندگی و تمدن‌سازی دینی در جامعه است.

بیان مسأله: سال‌هاست که سبک زندگی غربی به عنوان یکی از اثرپذیرترین حوزه‌های قدرت نرم، مهم‌ترین ارزش‌های اسلامی را نشانه گرفته است و برابر بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب "تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی با اعمال حرب‌های مدنظر در قدرت نرم در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی، اقتصادی، دینی و سیاسی به کشور و ملت و علی‌الخصوص به خانواده‌های ما زده است" (مقام معظم رهبری، ۹۷/۱۱/۲۲). ما باید به دنبال رهبری سبک زندگی باشیم و با ریشه‌یابی در فرهنگ اسلام، ارزش‌های اجتماعی و تکاملی انسان را ارائه بدهیم. مطابق با دستورات خداوند سبک زندگی اسلامی را طراحی کرده و اگر نیاز به نرم‌افزار و دانش بود؛ خودمان تولید کنیم؛ نه اینکه از غرب پیروی کنیم. ما باید با پررنگ کردن نقش خانواده در جامعه، ظرفیت‌های موجود در خانواده را شناسایی کنیم (بخشی، ۱۳۹۶: ۵۷).

از آنجای که در این تحقیق ما به دنبال شناسایی الگوی مطلوب سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب و با تأکید بر قدرت نرم هستیم، بنابراین منظور ما از سبک زندگی، سبک زندگی اسلامی ایرانی است. به طور کلی، در سبک زندگی اسلامی باید در نظر داشت که یک زندگی در تراز انقلاب اسلامی، زمانی خوب می‌باشد که به گفته قران و پیامبر(ص)، شامل مجموعه‌ای از مکارم اخلاقی باشد. سبک زندگی اسلامی مجموعه‌ای ترکیب یافته از آداب است. بر این اساس، چون در سال‌های اخیر تهدیدات فراوانی مانند برنامه‌های ماهواره‌ها، اینترنت، شبکه‌های اجتماعی مجازی و ...، سبک زندگی اسلامی ایرانی را مورد هدف قرار داده است و از سویی دیگر سبک زندگی در تراز انقلاب اسلامی، تقریباً تمامی آن‌چه شهروندان دارند، محسوب می‌شود، بنابراین بسیار مهم خواهد بود که در ابتدا از هویت سبک زندگی در تراز انقلاب اسلامی دفاع نموده و در وهله بعدی جایگاه مفاهیم، شاخص‌ها و ابعاد اساسی این سبک در بین شهروندان طراحی نماییم.

همچنین مساله تاثیرپذیری سبک زندگی شهروندان که در نتیجه تبادل فرهنگی با جهان و با استفاده از ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات مثل اینترنت، ماهواره و تلویزیون و ... می باشد و همچنین تأثیرگذاری آن بر سبک زندگی جزو دغدغه اصلی محسوب می شود. در سبک زندگی اسلامی ایرانی، مسائلی مورد نظر است که اسلام در آنجا اتفاق نظر دارد؛ یعنی موضوع هایی که مورد قبول، مورد انتقاد، طرد و یا نفی اسلام است. ارزش های اسلامی مطلق و دائمی است، نه تاریخی و مربوط به زمانی خاص؛ بلکه باید همیشه این ارزش ها رعایت شوند (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۳).

اهمیت و ضرورت این تحقیق را می توان در چند قسمت عنوان نمود. اول این که با توجه به تأکید رهبر معظم انقلاب درباره اهمیت سبک زندگی اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب و ترویج سبک زندگی غربی با اعمال حربه های مدنظر در قدرت نرم و تلاش بیشتر پژوهش گران در جهت بررسی ابعاد مختلف آن و نیاز روزافزون شهروندان به داشتن سبک زندگی متناسب با تراز انقلاب اسلامی بر آن شدم تا پژوهشی در این زمینه انجام دهیم. دوم آن که در راستای مدیریت مناسب بر نهادهای سازی اهداف و کارکردهای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و با توجه به تأکید مقام معظم رهبری به عنوان مطالبات هفت گانه و پیاده سازی اهداف بیانیه و محورهای اجرایی تعیین شده در محیط جامعه مورد تأکید است. سوم این که برای یافتن بهترین نوع سبک زندگی اسلامی ایرانی در تراز انقلاب اسلامی و مقابله با قدرت نرم دشمن، الگویی لازم است که همه مؤلفه های شناختی و رفتاری شهروندان را به بهترین شکل در نظر بگیرد. چهارم آن که با توجه به این که یکی از الزامات تغییر و هدایت نیروهای انقلابی و ارزشی جامعه از جمله شهروندان به سوی سبک زندگی اسلامی ایرانی، استفاده از الگو و پیشرو بودن نیروهای تأثیرگذار است و نخبگان از عوامل تأثیرگذار در تربیت نیروهای ارزشی هستند؛ از این رو تبیین الگوی سبک زندگی اسلامی ایرانی شهروندان در راستای بیانیه گام دوم انقلاب با تأکید بر قدرت نرم از نیازهای ضروری است.

طراحی الگوی سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی (با تأکید بر قدرت نرم) به دلایل زیر مورد هدف محقق واقع خواهد شد:

اول این که حفظ و توسعه سبک زندگی اسلامی ایرانی در تراز انقلاب اسلامی و کیفیت آن مطابق الگوی فرهنگی و بومی کشور در آینده از دغدغه هایی است که می بایست مورد توجه مسئولان و مدیران قرار گرفته و تأثیر رشد علم و توسعه فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی در تغییر و تحول

الگوهای سبک زندگی خانواده‌های ایرانی لحاظ گردد. امروزه موج وسیع تغییرات محیطی ناشی از ورود فناوری‌های نوین و اقدامات هدایت‌شده به منظور ترویج و اشاعه سبک‌های غیربومی در خانواده جامعه ایرانی، انکارناپذیر بوده و نیازمند اتخاذ تدابیر لازم و پیش‌دبستانه با هدف بهره‌گیری از فرصت‌های در حال ظهور برای بهبود و طراحی الگوی سبک زندگی اسلامی ایرانی شهروندان و مدیریت و کاهش آسیب‌ها و تهدیدهاست. پس با توجه به دلایل بالا سعی ما بر این است که با بررسی نظریات صاحب‌نظرانی چون معظم رهبری به‌عنوان سکانشمار این گفتمان مهم در کشور که دقیق‌ترین و عالمانه‌ترین تعابیر درباره اهمیت سبک زندگی در بیانیه گام دوم انقلاب و نقش آن در خودسازی و جامعه‌سازی و حرکت تمدنی را بیان کرده‌اند، به الگویی از سبک زندگی اسلامی ایرانی در تراز انقلاب اسلامی برسیم. همچنین با توجه به اینکه در زمینه سبک زندگی اسلامی ایرانی در حوزه بیانیه گام دوم انقلاب با تأکید بر قدرت نرم انجام نشده است، بنابراین سؤال اصلی این پژوهش این است، که الگوی مطلوب سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب با تأکید بر قدرت نرم چگونه است؟

مبانی نظری تحقیق

در این تحقیق نظریه‌ها سبک زندگی از دیدگاه غرب‌گرایان مبتنی بر جنگ نرم و از دیدگاه بزرگان دین اسلام و آیات و روایات مطرح می‌شود. به نظر ویلن، بر اساس نظریه ویلن بیشتر مسئله قدرت نرم را در باید در پدیده مصرف‌نمایی به عنوان یکی از ابعاد سبک زندگی جستجو کرد. (کوزر، ۱۳۸۹: ۳۶۲). ماکس وبر با طرح نظریه قشربندی گروه‌های منزلتی را براساس اصول حاکم بر مصرف کالا و سبک زندگی ناشی از آن طرح می‌کند. آثار نظری مارکس و وبر از این جهت دارای اهمیت اند که آثار بعدی درباره مصرف، بازتاب نظریات این نظریه‌پردازان اولیه است. این متون کلاسیک هنوز ارتباط خود را تحولات بعدی از دست نداده‌اند. زیمل توجه خاصی به این مفهوم نداشت اما به بررسی ماهیت پول می‌پردازد که در نهایت به سازمان اجتماعی مصرف کالاها و به خصوص عامل مد می‌انجامد. وی معتقد است که منزلت و پیروی از مدهای گوناگون، بیش از وجوه

1 Max Weber

2 Zemel

اقتصادی صرف، در ایجاد فاصله میان افراد جامعه نقش ایفا می‌کند (کمالی، ۱۳۸۹: ۱۰۷). گیدنز^۱ بر مصرف‌گرایی، فراغت، رفتار منزلت‌جویانه، اشکال‌متنخبی (خود-انتخابی) از مصرف‌گرایی به عنوان ابعاد سبک زندگی تأکید داشت (گیدنز، ۱۳۸۷: ۱۰۳). به اعتقاد بوردیو^۲ شکل‌گیری سبک‌های زندگی متناسب با ساخت اجتماعی صورت می‌گیرد. سبک‌های زندگی حالتی از انباشت‌گی سرمایه‌ها در فضای اجتماعی است که با توجه به منش فردی بوجود می‌آید. همچنین افراد در فضای اجتماعی، فعالیت‌ها و کنش‌های غایت‌مندی را براساس علایق‌شان انجام می‌دهند و از راه‌ها مختلفی برای دستیابی و ارضای علایق استفاده می‌کنند؛ مثل سرگرمی‌ها، بازی و ورزش، روابط اجتماعی، فرهنگ و ... رسیدن به این علایق می‌تواند هم در حوزه عمومی باشد هم خصوصی. از آنجا که انسان هم محصول اجتماع است و هم سازنده آن، در ارتباط با دیگران می‌تواند جهت‌های متفاوتی را در علایق خود پی‌ریزی کند. این عامل هم می‌تواند جزء سبک زندگی فرد تلقی شود. با توجه به این نکته، مکان دیگران و همچنین انواع فعالیت‌هایی که توسط افراد در زمینه و فضای خاص اجتماعی انتخاب می‌شود، می‌تواند سبک زندگی را تشکیل دهد (بوردیو، ۲۰۰۲: ۲۸۲). در مدلی که کارهام^۳ برای سبک زندگی سلامت ترسیم می‌کند، "جماعت‌ها" و "شبکه‌های اجتماعی" از جمله دیگر عوامل ساختاری موثر در سبک زندگی سلامت موثر است (خیرالله، ۱۳۹۰: ۷۳).

رهبر معظم انقلاب حضرت ایت الله العظمی خامنه‌ای، سبک زندگی در تمدن اسلامی را به عنوان متن زندگی می‌داند و مؤلفه‌هایی مثل خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی، تفریحات، خط، مسئله زبان، مسئله کسب و کار، رفتار در محل کار، رفتار در دانشگاه، رفتار در مدرسه، رفتار در فعالیتهای سیاسی، رفتار در ورزش، رفتار در رسانه، رفتار با پدر و مادر، رفتار با همسر، رفتار با فرزند، رفتار با رئیس، رفتار با مرئوس، رفتار با کارکنان، رفتار با مامور، سفرهای ما، نظافت و طهارت، رفتار با دوست، رفتار با دشمن ... از شاخص‌هایی دانسته‌اند که می‌بایست به آن‌ها توجه کرد و مهم‌تر این که در این مؤلفه‌ها باید طوری عمل کرد که تقلیدی هم نباشد (مقام معظم رهبری، خراسان شمالی، ۹۱/۷/۲۳). سبک زندگی اسلامی براساس مبانی

1 Giddens

2 Bourdieu

3 Cockerham

4 Collectivities

دینی، چند شاخص مهم دارد که اساس فکری انسان را برای تفسیر و هدف گذاری زندگی تشکیل می‌دهد. از دیدگاه امام خمینی (ره) این شاخص‌ها عبارتند از: توحیدمحوری، حق‌محوری، عدالت‌محوری، تکلیف‌محوری (بیگی و همکاران، ۱۳۹۴ به نقل از شایگان، ۱۳۹۷: ۸۴). از نظر کاویانی سبک زندگی اسلامی دارای ابعادی مانند اجتماعی، عبادی، باورها، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر و علم، دفاعی - امنیتی، زمان‌شناسی می‌باشد (کاویانی، ۱۳۹۲: ۶۷). از دیدگاه آیت‌الله مصباح یزدی، شاخص‌های سبک زندگی اسلامی شامل صبر، زهد، توکل، صدق، ایثار، جود، راستی، تواضع، حق‌گویی، احسان، وفا و ... می‌شود (مصباح یزدی، ۱۳۸۴: ۶۸). از نظر قرآن کریم و روایات سبک زندگی دینی مطلوب، ما با دو سبک عبادت مواجه هستیم: نخست - عباداتی که در قالب مناسکی ویژه هستند مانند نماز، روزه و حج؛ دوم - عباداتی که از سنخ تعاملات با دیگران یا با محیط پیرامونی و یا با سایر موجودات است. فضائل اخلاقی مواردی همچون: سادگی، تقوا، زهد و پارسایی، سخن نیکو، عفو و گذشت، ادب و احترام، محبت، خوشرویی، عفاف و پاکدامنی، حلم و بردباری (کریمی، ۱۳۹۲: ۷۹). آقاباقری سبک زندگی اسلامی را شامل باور و اعتقاد به توحید، عشق به خداگرایی، اعتقاد به اهمیت اخلاق نیک و تزکیه نفس در آیات قرآن کریم و روایات ائمه معصومین، اعتقاد به عفو و گذشت و عطف و مهربانی و ایثار و فداکاری و تقوا، اعتقاد به راستگویی و صداقت، اعتقاد به پرهیز از بدگمانی می‌داند (آقاباقری، ۱۳۹۲: ۸۳). مهدوی‌کنی مؤلفه‌های سبک زندگی را کنش‌های مرجح یا رفتارهای ترجیحی، وضع‌های اجتماعی و دارای‌های فرد، نظام ارتباطی، نظام معیشتی، تفریح و شیوه‌های گذران اوقات فراغت، الگوی خرید و مصرف، توجه به مد، جلوه‌های عینی‌شان و منزلت، استفاده از محصولات تکنولوژیک، نقاط تمرکز علاقه‌مندی در فرهنگ مانند دین، خانواده، میهن، هنر، ورزش و امثال آن می‌داند (مهدوی‌کنی، ۱۳۸۷: ۵۸). «هژمونی فرهنگی» به تعبیر آنتونیو گرامشی، «امپریالیسم فرهنگی» در تعبیر یوهان گالتونگ، «قدرت نرم» در تعبیر جوزف نای و تعبیری از قبیل «امپریالیسم رسانه‌ای»، «امپریالیسم اطلاعاتی» و امپریالیسم سایبر» مفاهیم قریب و دارای حوزه معنایی کم و بیش مشترکی هستند و در نهایت سلطه فرهنگی را به‌عنوان گام اصلی و تعیین‌کننده در نیل به سلطه همه‌جانبه بر جوامع هدف، در مرکز توجه خویش قرار داده‌اند (دارابی، ۱۴۰۰: ۹۸). از دیدگاه دیگر و جمع‌بندی به عمل آمده می‌توان ابعاد اصلی فعلیت (رعایت)

سبک زندگی اسلامی را در ۱۰ مؤلفه خانواده، مسکن، پوشش، الگوی مصرف، خوراک، کسب و کار، ورزش، اوقات فراغت، رفتار با دیگران و بهداشت طراحی نمود.

پیشینه پژوهش

جستجوی در ارتباط با موضوع سبک زندگی ایرانی اسلامی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب بیانگر آن است که تحقیقات در داخل و خارج از کشور صورت نگرفته است که زیر به برخی از تحقیقاتی که مرتبطتر با موضوع تحقیق سبک زندگی و قدرت نرم هستند اشاره می‌شود: دارابی (۱۳۹۹) تحقیقی با عنوان گام انقلاب اسلامی، تهاجم نرم و سواد رسانه‌ای انجام داد. نتایج و یافته‌های تحقیق وی نشان داد که با توجه به تأکیدات مقام معظم رهبری توجه به سیاست‌گذاری رسانه‌ای مبتنی بر بصیرت و مهارت انتقادی به عنوان یکی از بخش‌های سواد رسانه‌ای ضمن فراهم ساختن شکست محاصره تبلیغاتی و تهاجم نرم نظام سرمایه‌داری سلطه‌جو، تسهیل‌کننده تحقق فصول و اهداف بیانیه گام دوم به مثابه منشوری برای دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی انقلاب اسلامی خواهد بود.

اشتری و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان طراحی الگوی سبک زندگی ایرانی - اسلامی شهروندان شهر تهران به این نتیجه رسید که سبک زندگی ایرانی - اسلامی در قالب سه محور اصلی: سبک زندگی در بعد عبادی، سبک زندگی در بعد فردی و خانوادگی و سبک زندگی در بعد اخلاقی و اجتماعی (نظام اخلاقی) قالب دسته‌بندی است.

نوروزی و همکاران (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان بازشناسی تحلیلی نقش بانوان در ارتقای سلامت و بهداشت روانی خانواده با تأکید بر سبک زندگی حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (ع) انجام داده‌اند. یافته‌های تحقیق وی نشان داد که بانوان با الگوپذیری از سبک زندگی ایشان، در زمینه فضائل اخلاقی مواردی همچون: سادگی، تقوا، زهد و پارسایی، سخن نیکو، عفو و گذشت، ادب و احترام، محبت، خوشرویی، عفاف و پاکدامنی، حلم و بردباری می‌توانند موجبات بهبود بهداشت روانی خانواده را فراهم سازد.

توکلی و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان تحلیل تأثیر قدرت رسانه‌ها بر سبک زندگی روستاییان مرزنشین (زهک) سیستان به این نتیجه رسید که ارتباط معنادار میان میزان استفاده از رسانه‌ها و تغییر در سبک زندگی روستاییان در منطقه مورد مطالعه دارد.

الفی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان سبک زندگی اسلامی، قدرت نرم و امنیت به این نتیجه رسید که که قدرت نرم یک اقدام پیچیده و پنهان و چندوجهی مشتمل بر عملیات سیاسی، فرهنگی و اطلاعاتی با پشتوانه اقتصادی برای ایجاد تغییرات دلخواه و مطلوب علیه ارزش‌ها و فرهنگ و سبک زندگی اسلامی ملت ایران است.

ناظری و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی با عنوان تأثیر سبک زندگی اسلامی بر الگوهای رفتاری کارکنان پلیس با مردم انجام داده‌اند. نتایج و یافته‌های تحقیق وی نشان داد که برای تعهد اخلاقی کارکنان ناجا با تبیین آموزه‌های اخلاقی و انسانیت محور در محبویت و ترویج فرهنگ اسلامی تلاش شود، و نظارت بر رفتارهای کارکنان، دقیق‌تر و جدی‌تر شود.

افرازکنجین و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان تبیین الگوی سبک زندگی کارکنان نیروی انتظامی استان زنجان به این نتیجه رسید که میزان ضریب تأثیرگذاری بعد فردی بر سبک زندگی برابر با ۰/۸۲، بعد سازمانی با میزان ۰/۸۰، بعد خانوادگی با میزان ۰/۷۲ و بعد خانوادگی میزان تأثیرگذاری ۰/۶۷ بر سبک زندگی کارکنان انتظامی استان زنجان دارد.

دمیتروس^۱ (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان بررسی رابطه سبک زندگی (اوقات فراغت) با رضایت از زندگی به این نتیجه رسید که رضایت از زندگی بیشتر تحت تأثیر سبک زندگی و به میزان کمتر تحت تأثیر اوقات فراغت می‌باشد.

سیمپسون^۲ و همکاران (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان رابطه سبک زندگی و رضایت از زندگی در بین مهاجران زمستانی به این نتیجه رسید که بین سبک زندگی و رضایت از زندگی در بین مهاجران رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد.

^۱Demitru

^۲Simpson

لینگ^۴ و همکاران (۲۰۰۹) در تحقیقی با عنوان رابطه سبک زندگی و برنامه‌ریزی مجدد شغلی با رضایت از زندگی به این نتیجه رسید که ارتباط معنی‌داری بین سبک زندگی و برنامه‌ریزی شغلی و رضایت از زندگی وجود دارد.

در واکاوی آثار مربوط به سبک زندگی و جنگ نرم و نیز متغیرهای و مؤلفه‌های سبک زندگی، بیشتر بر سبک زندگی اسلامی پرداخته شده بود و فقط در یک تحقیق به تبیین الگوی سبک زندگی پرداخته شده، اما محقق توانست با برخی از نظریات سبک زندگی، متغیرهای سبک زندگی اسلامی و تعاریف متغیرهای کلیدی آشنا شود و بنابراین در بین این آثار نیز هیچ تحقیقی یافت نشد که به شناسایی مؤلفه‌ها، ابعاد و شاخص‌های سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب و مبتنی بر قدرت نرم پرداخته شود و این موضوع تحقیق حاضر از این لحاظ از نوآوری خاص خود برخوردار است.

روش تحقیق

روش با توجه به فقدان مضامین و مفاهیم از پیش تدوین شده‌ای برای تصمیم‌گیری استراتژیک در حوزه سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب و با تأکید بر قدرت نرم، پژوهش حاضر به لحاظ هدف اکتشافی بوده و لذا مبتنی بر رویکرد کیفی پیش‌رفته است. بدین منظور استراتژی تحقیق به کار گرفته شده برای دستیابی به الگو، روش داده‌بنیاد بوده است. در روش داده‌بنیاد راه تکامل نظریه یا مدل یا الگوی مفهومی از جزء به کل رسیدن است و از کدگذاری به مفاهیم و از مفاهیم به مقولات و از مقولات به سوی الگوی یا مدل مفهومی می‌یابد. همچنین، این روش امکان تبدیل اطلاعات کیفی به کمی را فراهم می‌کند. این تحقیق از دو مرحله تشکیل شده است: (۱) مصاحبه دقیق و نزدیک پارامترهای مورد پژوهش در جامعه، (۲) جمع‌آوری اطلاعات و معنا دادن به آنچه که مورد مصاحبه و پرسش از خبرگان قرار گرفته است. از آنجای که این پژوهش کیفی است در این بخش به روش داده‌بنیاد و مصاحبه اکتشافی نیمه‌عمیق انجام می‌گیرد. جامعه آماری تحقیق را خبرگان مرتبط در این حوزه تشکیل داده‌اند. برای شناسایی افراد در پژوهش حاضر، جامعه آماری متشکل از استادان دانشگاهی خبره، مدیران ارشد و صاحب‌نظران که دارای حداقل تحصیلات کارشناسی ارشد

4 Ling

به بالا بوده و مسلط به حوزه سبک زندگی اسلامی و دینی و قدرت نرم می‌باشند را شامل می‌شود. حجم نمونه در این تحقیق تا رسیدن به اشباع نظری خواهد بود، که این تعداد پس از مصاحبه با ۳۲ نفر از استادان دانشگاهی خیره، مدیران ارشد و صاحب‌نظران بودند، که به اشباع نظری رسیدیم. در پژوهش حاضر برای انتخاب حجم نمونه از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی استفاده شد. روش تحلیل اطلاعات در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا می‌باشد که اطلاعات کدگذاری شده و کدهای پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر شناسایی می‌شوند. جهت سنجش روایی از روایی نظری استفاده شد. برای محاسبه سنجش پایایی تحلیل محتوای، تعداد کلمات کدگذاری شده توسط سه نفر از خبرگان حوزه سبک زندگی در فرمول هولستی قرار داده شده است و پایایی آن بدست آمد.

یافته های پژوهش

۱- یافته های توصیفی

همان طور که پیش تر ذکر شد به منظور دست‌یابی به داده‌ها و اطلاعاتی که بتواند پرسش های پژوهش را پاسخ دهد، مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختار یافته با صاحب‌نظران و خبرگان انجام شد. در جدول شماره سه، ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه شونده‌گان آمده است. این ویژگی‌ها در قالب متغیرهای جنسیت، مرتبه، سابقه و سن قرار دارد.

جدول شماره ۴: ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان

جمع کل		آماره	
درصد	تعداد	متغیر	
۹/۴	۳	زن	جنسیت
۹۰/۶	۲۹	مرد	
۷/۳۲	۸	استاد	مرتبه
۵۹/۳	۱۹	دانشیار	
۱۵/۶	۵	استادیار	سابقه کاری
۹/۳	۳	کمتر از ۱۵ سال	
۱۸/۷	۶	۱۵ تا ۲۰ سال	
۱۲/۵	۴	۲۰ تا ۲۵ سال	
۴۶/۸	۱۵	۲۵ تا ۳۰ سال	

۱۲/۵	۴	بالای ۳۰ سال	سن
۳۷/۵	۱۲	کمتر از ۴۰ سال	
۴۳/۷	۱۴	۴۰ تا ۵۰ سال	
۱۲/۲	۴	۵۰ تا ۶۰ سال	
۶/۲	۲	بالای ۶۰ سال	

۲- یافته های تحلیلی مستخرج از مصاحبه ها

در این پژوهش با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته و با استفاده از نرم افزار مکس کیودا، ۴۹ نقل قول استخراج گردید، بنابراین با توجه به اینکه برخی مصاحبه های استخراج شده توضیح یا صدافی از مصاحبه های دیگر بود، موارد تکراری حذف شد و از این نقل قول ها به مضامین پایه رسیدیم که به دلیل حجم بالا، نمونه ای از آن در جدول شماره (۴) در این مقاله آورده شد. در ادامه از طریق مضامین پایه به دست آمده، به ۸ مضمون سازمان دهنده، رسیدیم. مضامین سازمان دهنده به دست آمده هر کدام مربوط به یک بعد از ابعاد سبک زندگی اسلامی ایرانی می شوند. در انتها با توجه به مضامین سازمان دهنده، به ۴ مضمون فراگیر دست یافتیم. اما تذکر این نکته ضروری است که این نقل قول ها تنها برای نمونه ای از مضمون کلی مشترک بیان شده در نظرات مصاحبه شوندگان آمده و مشابه آن را می توان در سخنان بقیه مصاحبه شوندگان نیز یافت که برای پرهیز از اطناب، در بیان هر یک از مقوله ها تنها به ذکر چند مورد بسنده شده است.

جدول شماره ۴: نمونه مضمون های برگرفته از مصاحبه

متن گزاره مصاحبه شوندگان (نقل قول ها)	کد	مضمون پایه (کدهای استخراج شده)	مضمون سازمان دهنده
«شهروندان بیشتر به نرمش در پارک ها وقت خود را می گذارند و شب ها با خانواده در پارک ها به نرمش می پردازند. بهترین سرگرمی برای مردم و خانواده، شرکت در کلاس های آموزشی مانند شنا، تیراندازی و پیاده روی، قران، کامپیوتر، گل سازی و ... است که در اسلام هم بر آن تأکید شده است»	F4	شرکت در کلاس های آموزشی و ورزشی مورد تأکید اسلام	سبک فرهنگی متناسب با اسلام

سبک سازمانی	اخلاص در عمل در محل کار	F8	« شهروندان سعی می‌کنند در محل کار به صورت مخلوصانه کار کنند و هیچ انگیزه‌ای دیگری را جزء رضای پروردگار در انجام مأموریت وارد کار نکنند و این اخلاص، برکت عجیبی دارد»
سبک معطوف به ورزش	کوهنوردی به عنوان ورزش مورد تأکید اسلام	F14	« از آنجا که شهروندان بیشتر از ورزش‌های مانند کوهنوردی استفاده می‌کنند و با نگاهی به زندگی انبیاء الهی می‌بینیم آن بزرگواران با کوه و کوه‌پیمایی سروکار داشته‌اند»
سبک مصرف رسانه‌ای	مطالعه مجلات یا روزنامه	F21	«مجلات را شاید هفته‌ای مطالعه کنم و ولی چون روزنامه مسائل روز را نوشته است تا جایی که وقت داشته باشیم مطالعه کرده و از مطالب آن استفاده می‌کنیم»

شاخص‌ها و مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب و با

تأکید بر قدرت نرم کدام‌اند؟

در جدول شماره (۵) مضامین پایه‌ای را که به دست آورده بودیم را با توجه به نرم‌افزار مکس کیودا (MAXQDA) تحلیل و از ترکیب و تلخیص چند مضمون پایه که با هم ارتباط دارند، به یک مفهوم سازمان‌دهنده می‌رسیم که در این جا از ۴۹ مضمون پایه به ۸ مضمون سازمان‌دهنده رسیدیم. گفتنی است به دلیل حجم زیاد از آوردن نقل قول‌ها در این مقاله خوداری کردیم.

جدول شماره ۵: تعیین مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی و ایرانی و دستیابی به مضمون سازمان‌دهنده

مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه	ردیف
سبک توحیدی در مقابل با سبک مادی‌گرایانه	اقامه نماز	۱
	آداب ضروری دعا	۲
	قرائت و تدبیر در قران کریم	۳
	شناخت و ارتباط با اهل بیت	۴
سبک فرهنگی متناسب با اسلام و در تقابل با سکولاریسم	شرکت در کلاس‌های آموزشی و ورزشی مورد تأکید اسلام	۵
	بازدید از موزه‌ها و آثار هنری مذهبی و اسلامی	۶
	شرکت در گردهمایی‌های مثل انجمن اسلامی	۷

	۸	رفتن به تئاتر مذهبی و اسلامی
	۹	شرکت در فعالیتهای هنری اسلامی ایرانی
	۱۰	رفتن به سینما برای دیدن فیلمهای با الگوی اسلامی
	۱۱	گوش دادن به موسیقیهای مجاز
	۱۲	رفتن به مسافرت زیارتی و تفریحی
	۱۳	رفتن به نمایشگاهها و همایشها مرتبط با علوم دینی
	۱۴	تماشای فیلم در حوزه تربیتی، آموزشی، اخلاقی و اعتقادی
سبک خوشناسی و تزکیه و تهذیب	۱۵	ولایت باوری و ولایت پذیری
	۱۶	خودشناسی
	۱۷	تهذیب و خودسازی
	۱۸	نظافت و بهداشت
	۱۹	آراستگی
	۲۰	تغذیه سالم
	۲۱	تفریح (شادابی و نشاط)
	۲۲	یادگیری و یادهی از اهل علم و تفکر خلاقیت
	۲۳	استعانت از صبر، نماز و یاد خدا
	۲۴	خوردن غذای طیب و حلال
سبک معطوف به بدن	۲۵	استفاده از رنگهای شاد با رعایت الگوی اسلامی
	۲۶	استفاده از عطر و ادکلن مورد تأکید اسلام
	۲۷	استفاده از ورزشهای مورد تأکید اسلام
	۲۸	استحمام روزانه
	۲۹	زینت و آراستگی و رفتن به آرایشگاه
سبک معطوف به ورزش	۳۰	چکاپ سالیانه پزشکی
	۳۱	پیاده روی به عنوان ورزش
	۳۲	کوهنوردی به عنوان ورزش مورد تأکید اسلام
	۳۳	کنترل وزن از طریق ورزش
سبک مصرف رسانه ای	۳۴	گوش دادن به موسیقیهای مجاز (ایرانی اسلامی)
	۳۵	مطالعه مجلات یا روزنامه
	۳۶	استفاده از کامپیوتر (اینترنت، کار با نرم افزار و ...)

	تماشای فیلم های تلویزیون	۳۷
	مطالعه آزاد مستمر و نظام‌مند	۳۸
سبک فراغت اجتماعی متناسب با عرف اسلامی (صله رحم)	رفتن به مراکز خرید متناسب با عرف و پرهیز از تجمل‌پرستی	۳۹
	رفتن به مهمانی‌های دوستانه با رعایت ادب و احترام	۴۰
	معاشرت با اقوام و دوستان (صله رحم)	۴۱
	رفتن به رستوران و کافی شاپ با دوستان	۴۲
سبک سازمانی	اخلاص در عمل در محل کار	۴۳
	خودباوری و خود فراموشی	۴۴
	جوشندگی، خلاقیت و ابتکار	۴۵
	عمل بر اساس موازین شرعی و استفاده از کمترین امکانات با بیشترین بازدهی	۴۶
	وجدان کاری	۴۷
	افزایش مهارت و توانایی علمی و تخصصی	۴۸
	تکلیف‌گرایی در کار	۴۹

ابعاد سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب و با تأکید بر قدرت نرم کدام‌اند؟
در جدول شماره (۶) که جدول نهایی است مضمون‌های سازمان‌دهنده به دست آمده در جدول قبل را نوشته و از ترکیب چند مفهوم سازمان‌دهنده مرتبط به هم به یک مضمون فراگیر و اصلی می‌رسیم که در این پژوهش از ۸ مضمون سازمان‌دهنده به ۴ مضمون اصلی و فراگیر دست یافته‌ایم.
جدول شماره ۶: تعیین ابعاد سبک زندگی اسلامی ایرانی و دستیابی به مضمون فراگیر

ردیف	مضمون سازمان‌دهنده (مستخرج از جدول ۴)	مضمون فراگیر
۱	سبک توحیدی	سبک اسلامی در ارتباط با خدا
۲	سبک فرهنگی متناسب با اسلام	سبک اسلامی در ارتباط با خود
۳	سبک خودشناسی و تزکیه و تهذیب	
۴	سبک معطوف به بدن	
۵	سبک معطوف به ورزش	
۶	سبک مصرف رسانه‌ای	سبک فعالیت‌های فراغتی
۷	سبک فراغت اجتماعی متناسب با عرف اسلامی (صله رحم)	
۸	سبک سازمانی	سبک سازمانی جهادی و عمل انقلابی

نتیجه گیری

برابر یافته‌های تحقیق پس از جمع‌آوری و کدگذاری مضمون‌های سازمان‌دهنده سبک زندگی اسلامی ایرانی در راستای بیانیه گام دوم انقلاب و با تأکید بر قدرت نرم در قالب ۴ بعد یا مضمون فراگیر دسته‌بندی و خلاصه گردید. بعد اول سبک زندگی اسلامی در ارتباط با خود است. از آنجای که انسان از دو بعد روح و جسم تشکیل شده است و اصالت در وجود انسان با روح است، بر خلاف دیدگاه غرب که اصالت به جسم می‌باشد، نوع تعامل با روح نقش اساسی در رسیدن به سعادت در زندگی مؤمن انقلابی دارد. (مجلسی، جلد ۲: ۳۳). مشارکت‌کنندگان در مصاحبه همواره در سخنان خود به نکات کلیدی و راهبردی در مورد موضوعات مورد بحث در خصوص سبک زندگی در ارتباط با خود اشاره دارند که می‌تواند چراغ راهنما و نقشه راه برای رسیدن به الگوی سبک زندگی در تراز انقلاب اسلامی با تأکید بر قدرت نرم باشد. پس اساسی‌ترین و مفیدترین چیزی که انسان باید بشناسد، خود او است. برابر نظرات مشارکت‌کننده در مصاحبه، الگوهای رفتاری سبک زندگی اسلامی در ارتباط با خود در راستای بیانیه گام دوم انقلاب، می‌تواند مؤلفه‌های متعددی را در برگیرد از جمله سبک زندگی فرهنگی متناسب با اسلام، سبک خودشناسی و تزکیه و تهذیب، سبک معطوف به بدن و سبک معطوف به ورزش. شهروندان در تراز انقلاب اسلامی در وهله نخست باید سبک فرهنگی متناسب با عرف دینی و اسلامی را در رفتارهای اجتماعی خود داشته باشد. البته گوش دادن به موسیقی مجاز داخلی، رفتن به مسافرت، شرکت در کلاس‌های ورزشی، شرکت در گردهمایی‌هایی نظیر انجمن اسلامی و انجمن علمی، شرکت در فعالیت‌های هنری، بازدید از موزه‌ها و آثار هنری، رفتن به تئاتر و رفتن به سینما از آموزه‌های دینی اسلامی است که پیامبر اسلام (ص) و پیشوایان دینی همواره عامل به آن بوده و پیروان خود را به آن سفارش نموده‌اند. همچنین این موارد نیز با تحقیقات نوروزی و همکاران (۱۳۹۷)، ناظری و همکاران (۱۳۹۵) و فاضلی (۱۳۸۲) در این زمینه، مطابقت دارد. در این نوع از سبک شهروندان در تراز انقلاب اسلامی رفتن به مسافرت، گوش دادن به موسیقی‌های مجاز داخلی، شرکت در گردهمایی‌هایی نظیر انجمن اسلامی و انجمن علمی، بازدید از موزه‌ها و آثار هنری، رفتن به سینما سفارش شده است. در همین راستا از نظر رهبر انقلاب اسلامی الگوی مصرف یکی از مؤلفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی است که ضمن تلاش جدی برای آسیب شناسی، به چاره‌جویی و جستجوی راه‌های علاج باید پردازیم. همچنین ایشان در جایی دیگر در واقع هشدار

به اینکه پدیده مصرف‌گرایی نه تنها نقطه مثبت و افتخار نیست، بلکه نوعی بیماری خطرناک اجتماعی است که عواقب بسیار خطرناکی برای فرد، خانواده، جامعه و امت اسلامی دارد و باید هرچه سریع‌تر مورد اصلاح و تجدیدنظر قرار گیرد، اشاره می‌کنند. ایشان در یکی از سخنرانی خود می‌فرمایند: «مصرف‌گرایی، جامعه را از پای در می‌آورد. جامعه‌ای که مصرف آن از تولیدش بیشتر باشد، در میدان‌های مختلف شکست خواهد خورد. ما باید عادت کنیم مصرف خود را تعدیل و کم کنیم و از زیاده‌ها بزنیم» (بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز عید فطر، ۱۳۸۱/۰۹/۱۵). در سبک‌های مصرفی خانواده ایرانی در تراز انقلاب اسلامی لازم است به اصلاح این نوع از سبک پرداخته شود.

بعد دوم: سبک زندگی در ارتباط با خدا است. در این نوع سبک به دو مؤلفه اصلی سبک مذهبی و سبک عبادی رسیدیم. سبک زندگی هر فرد و جامعه‌ای متأثر از نوع باورها (جهانبینی) و ارزش‌های (ایدئولوژی) حاکم بر آن فرد و جامعه است. جهانبینی مادی و ارزش‌های لذت‌گرایانه و سودمحورانه سبک زندگی خاصی را پدید می‌آورند؛ همان‌طور که جهانبینی الهی و ارزش‌های کمال‌گرایانه و سعادت‌محورانه، سبک خاصی از زندگی را شکل می‌دهند. به تعبیری سبک زندگی هر کسی متأثر از اهداف یا هدف غایی اوست. مشخصه این گروه پایبندی به اعتقادات مذهبی و مناسک دینی است. فعالیت‌های فرهنگی و فراغتی آنها مجاز و در چارچوب عرف و قوانین پذیرفته شده است. این سبک شامل شرکت در مراسم مذهبی، شرکت در نماز جماعت، حضور در مکان‌های زیارتی، خواندن کتب مذهبی، تماشای برنامه‌های مذهبی تلویزیون داخلی، پایبندی به امور مذهبی و رعایت امور مذهبی در زندگی است. از مصاحبه‌های صورت گرفته در این زمینه به مواردی مانند حضور در مکان‌های مذهبی، شرکت در نماز جماعت، رعایت امور مذهبی در زندگی، پایبندی به امور مذهبی، خواندن کتب مذهبی از جمله قرآن و حضور در مکان‌های مذهبی مانند امامزاده‌ها و رسیدیم و این موضوع می‌تواند ناشی از گسترش اعتقادات مذهبی در بین شهروندان باشد. سبک زندگی مذهبی در بین شهروندان بر پایه آیات قرآن کریم، اعتقاد به خداوند و باور قلبی به آن موجب آثار و نتایج ارزشمندی است که خود می‌تواند در رفتار اسلامی و امنیت‌بخشی در جامعه نقشی بسزا داشته باشد. همچنین در سبک عبادت و ولایت‌محوری به مؤلفه‌های مهمی از جمله رعایت آداب و شرایط دعا، قراعت و تدبیر در آیات قرآن کریم، استمداد و زیارت اهل بیت و ولایت‌پذیری و ولایت‌باوری رسیدیم. بنابراین

در سبک زندگی اسلامی در تراز انقلاب اسلامی، برای دستیابی به همه نیازهای مادی و معنوی، در کنار سعی و کوشش، نباید از مؤلفه‌های پیش‌گفته غافل شد و خود را از مبدأ غیبت بی‌نیاز دانست. بعد سوم سبک زندگی فعالیت‌های فراغتی است. اوقات فراغت یکی از مهم‌ترین شاخص‌های سازنده سبک زندگی است که در دهه‌های گذشته بحث درباره آن رونق چشمگیری یافته است. در مورد اوقات فراغت همین سخن پرورگار کافی است که می‌فرماید «همانا همراه سختی‌ها آسودگی است، پس هرگاه فراغت پیدا کردی، خود را به کار دیگری مشغول کن و تن‌پروری و تنبلی مکن و به سوی خدا و رضایت او رغبت کن». رسول خدا(ص) در این باره می‌فرماید: «مسافرت کنید تا تندرست باشید». اوقات فراغت با توجه به تجربیات جدید و مصاحبه‌های انجام شده، در از بین بردن خستگی و رشد و تعالی انسان مؤثر است. قرآن کریم در بیش از ده آیه، مردم را به سیر و گردش در زمین فرمان داده است. از دیگر روندهای مهم و تأثیرگذار در فرهنگ فراغتی شهروندان ظهور امکان مشارکت‌های جدید اجتماعی است که رسانه‌های نوین مهیا کرده‌اند. اینترنت (با میدان‌ها و شبکه‌های اجتماعی جدید خود)، تلفن همراه (به‌ویژه تلفن‌های نسل جدید) و استفاده از رایانه‌ای و فردی کردن فراغت، میدان‌ها و فرصت‌های جدید و متفاوتی را برای ارتباط و برقرار روابط اجتماعی مهیا کرده‌اند که آثار مستقیم و غیرمستقیم بسیاری بر هویت‌های فراغتی آنها دارد. برابر نظرات مشارکت‌کننده در مصاحبه، الگوهای رفتاری سبک زندگی فعالیت‌های فراغتی شهروندان در تراز انقلاب اسلامی، می‌تواند مؤلفه‌های متعددی را در برگیرد از جمله سبک زندگی مصرف رسانه‌ای و سبک فراغت اجتماعی متناسب با عرف اسلامی.

بعد چهارم سبک زندگی سازمانی جهادی و عمل انقلابی است. از جمله ابعاد و مؤلفه‌های زندگی هر انسانی کار و شغل اوست. اسلام با تأکید بر تضمین روزی بندگان از سوی خدای متعال، سعی و تلاش را سفارش می‌کند؛ «انسان جزء محصول کوشش خویش مالک چیزی نیست» (نجم: ۳۹). و از تنبلی و کم‌همتی پرهیز داده است. حضرت علی(ع) می‌فرماید: «اگر کار، سخت و توان‌فرساست، بی‌کاری دایمی هم فسادآور است» (مفید، جلد ۱: ۲۹۸). یکی از مؤلفه‌های مورد تأکید این بعد سازمانی برای شهروندان، تکلیف‌گرایی و انجام وظیفه و تکلیف دینی است که طی سه مرحله «تشخیص تکلیف»، «انگیزه الهی در تکلیف» و «عمل به تکلیف» تحقق می‌پذیرد. شهروندان به کار و مأموریتش نگاه تکلیف‌مدارانه دارد. دفاع از ارزش‌های دینی و انقلابی، احساس مسئولیت و پاسخگو بودن در

برابر وظایف، نظم و رعایت قانون و چشم به دیگران ندوختن در انجام تکلیف از جمله مصداق‌های تکلیف‌گرایی است که بر عهده همه افراد جامعه اسلامی است. از جمله مؤلفه‌های مردم مؤمن و انقلابی داشتن روحیه جهادی است. اصطلاح «روحیه جهادی»، «جهادی عمل کردن» و «مدیریت جهادی» اصطلاحی است که اولین بار مقام معظم رهبری، امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به صورت گفتمان فراگیر در سطح جامعه مطرح کردند. ایشان در تعریف روحیه جهادی می‌فرمایند: «اعتقاد به این که ما می‌توانیم و کار بی‌وقفه و خستگی‌ناپذیر و استفاده از همه ظرفیت وجودی و ذهنی و اعتماد به جوان‌ها ...». بر اساس این تعریف، روحیه جهادی در بین شهروندان هم ناظر به اعتقاد است و هم ناظر به عمل و رفتار.

فهرست منابع

- قرآن کریم، ترجمه آیت الله مکارم شیرازی.
- الفتی، محمدرضا و قائمی، محمدحسن (۱۳۹۵). سبک زندگی اسلامی، قدرت نرم و امنیت، دانش انتظامی زنجان، ۶ (۱۸). سال ششم، شماره ۱۸.
- افرازکنجین، ضیا و احمدی، حسین (۱۳۹۶). تبیین الگوی سبک زندگی کارکنان نیروی انتظامی زنجان، دانش انتظامی زنجان، ۷ (۲۵).
- امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، سید علی (۱۳۸۹). حدیث ولایت (لوح فشرده مجموعه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای)، تهران: انتشارات موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی.
- امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، سید علی (۱۳۹۷). بیانیه گام دوم انقلاب (مجموعه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای)، سخنرانی ۲۲ بهمن‌ماه.
- بخش‌ی رودسری، جواد (۱۳۹۶). رابطه رضایت از زندگی، سبک مسأله‌گشایی و نگرش مذهبی با سلامت روانی، اصول بهداشت روانی، ۹ (۳).
- بورديو، پی (۱۳۸۹). نظریه کنش (دلایل عملی و انتخاب عقلانی)، ترجمه مرتضی مردی‌ها، چاپ دوم، تهران: نشر نقش و نگار.
- بیگی، حسن و فتحی، رضا (۱۳۹۴). بررسی راه‌کارهای کاربردی سازی سبک زندگی اسلامی در نهاد خانواده، پژوهش‌نامه تبلیغی، ۱ (۴).
- توکلی، مرتضی و شاهزائی، عبدالمجید (۱۳۹۶). تحلیل تأثیر قدرت نرم رسانه‌ها بر سبک زندگی روستاییان مرزنشین سیستان، مطالعات قدرت نرم، ۷ (۱۶).
- دارابی، علی (۱۴۰۰). گام دوم انقلاب اسلامی، تهاجم نرم و سواد رسانه‌ای، مطالعات قدرت نرم، ۱۰ (۲).
- سعیدی، علی؛ حاتمی، حمیدرضا؛ پیکرنگار، عبدالله؛ صادقی نسب، محسن (۱۳۹۴). ارائه الگوی سبک زندگی ایرانی- اسلامی نیروهای مسلح، مطالعات دفاعی استراتژیک، ۱۲ (۶۰).
- خیراله، اکبر (۱۳۹۰). «بررسی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت روانی با تأکید بر سرمایه اجتماعی» (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی)، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- شایگان، فریبا؛ حیدری، فاطمه (۱۳۹۷). تعالی معنوی کارکنان زن نیروهای مسلح بر اساس سبک زندگی فاطمی، مطالعات راهبردی ناجا، سال سوم، شماره ۷.
- فاضلی، محمد (۱۳۸۲). مصرف و سبک زندگی، قم: انتشارات صبح صادق.

- کاوایانی ارانی، محمد(۱۳۹۲). طرح نظریه سبک زندگی بر اساس دیدگاه اسلام و ساخت آزمون سبک زندگی اسلامی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن، رساله دکتری روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان.
- کمالی، امید(۱۳۹۲). مفاهیم و مبانی سبک زندگی اسلامی-ایرانی، پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه تهران.
- کرمی، رضا(۱۳۹۲). بررسی رابطه میان سبک زندگی زنان و احساس امنیت (مورد مطالعه: شهر تهران)، طرح تحقیقاتی، معاونت اجتماعی ناجا.
- کوزر، لوئیس(۱۳۸۹). زندگی اندیشمندان بزرگان جامعه شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- گیدنز، آنتونی(۱۳۸۲). تجدد و تشخیص: جامعه و هویت شخصی در عرصه مدرنیته، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نی.
- مجلسی، محمدتقی(۱۳۸۴). حیوه القلوب (زندگی محمد پیامبر اسلام)، قم: انتشارات سرور.
- مفید، محمد(۱۳۷۴). رساله حول حدیث، تهران: انتشارات علمیه اسلامی، جلد ۱.
- مصباح یزدی، محمدتقی(۱۳۸۴). جامعه و تاریخ از نگاه قرآن، قم: سازمان تبلیغات اسلامی.
- مطلبی، مسعود(۱۳۹۹). آینده پژوهی امنیت اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران، جامعه شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، ۱(۱).
- ناظری، حسین(۱۳۹۵). ارکان اخلاقی سبک زندگی هم‌سرا بر اساس هستی‌شناسی اسلامی، پژوهش‌های اخلاقی، ۱۸(۴).
- نعمتی، لیلا و نعمتی، یعقوب(۱۳۹۹). نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به مثابه یک الگوی متعالی، جامعه شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، ۱(۲).
- نوروزی، محمد و جهانی جوانمردی، فاطمه(۱۳۹۷). بازشناسی تحلیلی نقش بانوان در ارتقای سلامت و بهداشت روانی خانواده با تأکید بر سبک زندگی حضرت علی(ع) و حضرت فاطمه(س)، ۱۵(۴۴).
- نوری، مرجان؛ علی محسنی، رضا و خوش‌فر، غلامرضا(۱۳۹۹). بررسی وضعیت مشارکت اجتماعی زنان در بین اقوام استان گلستان و تبیین موانع جامعه‌شناختی آن، جامعه شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، ۱(۱).

سایت پژوهش‌شکده سبک زندگی اسلامی، ۲۵ آبان ۱۳۹۸. <http://journal.manaviyat.ir>

Bourdieu, Pierre (2002). "Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste", Translated by Richard Nice, Routled & Keagan Paul.

- Cockerham, William C. and Rutten (2005). "Alfred and Abel. Thomas Conceptualizing Contemporary Health Lifestyles: Moving Beyond Weber. The Sociological Quarterly. www.proquest.com
- Dimitrios, E.D. and Suh (2013). measuring quality of life, social indicators research, no.32.
- Ling (2009). "housing and life satisfaction of older adults in two rural regions in germany", research of aging.
- Simpson, P. E (2012). "Measurement of human service staff satisfaction: Development of the Job Satisfaction Survey". American Journal of Community Psychology, 13, 693-713.
- Weber, M (2003). "music and middle class:social structure of concert:life in london,paris,and vienna between 1830 and 1880", london:croom helm.
- Zemel, C.J (2006). The Relationship life style Police Officers International Review of Modern Sociology, Vol. 24 No.1, pp.109-116.